

N:o 18.

Ank. till Riksd. Kansli den 5 Maj 1885, kl. 2 e. m.

Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 7, öfver förslag angående skrifvelse till Kongl. Maj:t om framläggande af lagförslag rörande skyldighet för församlingarne i riket att, i mån af omfång och folkmängd, hos sig anställa nödigt antal barnmorskor med bestämd minimilön.

I motion N:o 46 inom Andra Kammarén har Herr *E. Wretling* anført:

Sedan ett hundra år tillbaka har det varit vår regerings syfte att söka skaffa vårt land sakkunniga barnmorskor och att på öfvertalandets väg förmå församlingarne att åt sig anställa sådana personer. Dessa bemödanden hafva äfven till viss grad lyckats, i det att de examinerade barnmorskornas antal allt mera ökats, så att då de år 1872 utgjorde blott 1,976, uppgingo de vid 1882 års slut till ett antal af 2,318. Detta antal skulle ock för vårt land vara temligen tillräckligt, i fall barnmorskorna vore likformigt fördelade efter folkmängden. Detta är dock icke fallet. Emedan ett stort antal församlingar å landsbygden icke velat underkasta sig uppoffringen att anställa examinerad barnmorska, så hafva alla de barnmorskor, hvilka icke kunnat få anställning å landsbygden, måst bosätta sig i städerna. Härigenom hafva desse blifvit mer än nog försedde, hvaremot landsbygden mångenstädes lider betydlig brist på sakkunnig

förlossningshjelp. Orsaken till detta missförhållande, säger motionären vidare, torde sällan eller aldrig vara den, att sökande icke anmäla sig till ledigförklarade tjänster på landet, utan i stället den, att många församlingar antingen icke insett behovet och nyttan af examinerade förlossningsbiträden eller också icke velat eller kunnat underkasta sig den med barnmorskas anställning förenade ekonomiska uppoffringen. I sådant afseende vore det en beaktansvärd omständighet att församlingar, som en gång börjat hålla sig med barnmorska, alltid fortfara dermed, och man torde alltså kunna draga den slutsats, att det är lika mycket okunnighet och oföretagsamhet som sparsamhet, hvilka ställt sig i vägen för en allmän anställning af barnmorskor på landsbygden. De olägenheter, som vid sådant förhållande följt af den frihet, som hittills medgifvits kommunerna i riket att efter behag och på de villkor dem sjelfva för godt synes anställa examinerade barnmorskor, finner motionären vara dessa två:

1:o) att i vissa landsdelar sakkunnig förlossningshjelp icke finnes att tillgå, medan den i andra landsdelar — synnerligen i städerna — finnes i öfverflöd;

2:o) att en stor del af landets barnmorskor icke kunna få användning för eller vinna lifsuppehälle genom sin under uppoffring inlärd konst. Och till afhjelpande häraf anser motionären, då man trots ett hundraårigt bemödande icke på frivillighetens väg kunnat vinna ett fullt tillfredsställande resultat, och sedan nu tillgången på examinerade barnmorskor är för riket i sin helhet temligen tillräcklig, »tiden vara inne att genom lag ålägga församlingarne att tillgodose detta ganska viktiga kraf på den enskilda helsovårdens område, hvars försummande medför för många barnaföderskor och barn onödiga lidanden eller för tidig död». Men då församlingarne i riket äro ganska olika så väl till område som folkmängd, må det kanske icke alltid vara nödvändigt, att hvarje församling har sin egen barnmorska, liksom det å andra sidan i vidsträckta eller folkrika församlingar kan behövas mer än en. Derfor borde lagstadgandet taga hänsyn lika mycket till folkmängden och arealen som till församlingsindelningen. Och då det torde finnas åtskilliga församlingar, som på grund af ekonomiska svårigheter näppeligen kunna för närvarande anställa egen barnmorska, synes staten i sådana fall efter behörig ansökan kunna bisträcka sådana församlingar för denna viktiga helsovårdsangelägenhet. Derigenom finge ock staten välgrundad rätt att fastställa en viss minimilön för hvarje behörigen anställd och examinerad barnmorska, under det att under nuvarande förhållanden de af församlingarne åt barnmorskorna anslagna löner vexla emellan 500 och 650 kronor för år, ehuru deras arbeten äro de-

samma och deras kunskapsmått föga olika. På grund af allt detta föreslår slutligen motionären:

att Riksdagen behagade besluta att i underdånig skrifvelse anhålla, det Konungen täcktes till en kommande Riksdag aflåta förslag till lag, hvarigenom församlingarne i riket åläggas att i mån af omfång och folkmängd anställa hos sig nödigt antal behörigen examinerade barnmorskor med en bestämd minimilön, dock med rätt för mer än vanligt genom skatter betungade församlingar att hos regeringen genom statsmedel söka bidrag till den fastställda minimilönen.

Det lider intel tvifvel att för undanrödjande af den ena af de två utaf motionären omförmälda olägenheter: den att många examinerade barnmorskor icke kunna vinna anställning och lifsuppehälle i och genom sitt yrke, den af motionären föreslagna utvägen är ändamålsenlig och tillfyllestgörande. Men då denna omständighet endast kan tillmätas en underordnad vikt, läser Utskottet vid bedömandet af motionen hufvudsakligen böra utgå från synpunkten af dess lämplighet att undanröjda den andra öfverklagade olägenheten: att icke sakkunnigt förlossningsbiträde å alla orter i vårt land finnes i tillräcklig mängd att tillgå. Den väg, på hvilken man hittills i vårt land sökt tillgodose detta behof, har, såsom motionären anför, varit genom att vädja till församlingarnas egna insigt om sakens vikt och nytta och deraf härflytande frivilliga åtgörande. Redan i ett af motionären citeradt Kongl. cirkulär den 29 Januari 1812 uppställes denna grundsats, då det deri heter: »Konsistorierna och Konungens Befallningshafvande böra i samråd med ortens presterskap och läkare söka öfvertala och förmå församlingarne, der någon behörigen lärd jordegumma icke förut finnes, att efter deras olika vidd och folkmängd förse sig med en eller flera vederbörligen examinerade barnmorskor och sig om deras bekostande samt aflönande förena». Samma grundsats har sedan blifvit ytterligare uttalad i Kongl. Maj:ts instruktion för dess Sundhetskolegium den 6 December 1815 och sedermera i ett Kongl. cirkulär den 1 Oktober 1831, i hvilket konsistorierna anbefalles att »uppmåna presterskapet i egenskap af sockenstämmors ordförande att vid lämpliga tillfällen fästa menigheternas uppmärksamhet på vigten och värdet af kunniga barnmorskors antagande i de orter, hvarest sådana ännu saknas». Samma grundsats har äfven Andra Kammaren vid 1867 års riksdag gifvit sitt erkännande, då Kammaren utan votering afslog ett inom Kammaren väckt förslag i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det af Herr Wretling nu väckta. Det skulle därför, enligt Utskottets åsigt, vara föga enligt med den föreställning om en ständigt stigande upplysning och bättre insigt på alla områden och således äfven i detta hänseende, som vi med rätta våga tro,

att vårt folk under de senast förflutna årticndena vunnit och alltjemt i högre grad vinner, att nu genom lagbud söka framtvunga åtgärder, som en länge sedan förfluten tid ansett kunna åstadkommas genom vederbörandes egen frivilliga öfvertygelse, grundad på ett lätt förstådt, kraftigt verkande eget intresse. Och verkar icke det egna intresset i en för den enskilde så vigtig sak, så torde man ock kunna befara att alla lagbud och andra tvångsbestämmelser skola vara otillräckliga. Bevis härför lemna ock befintliga lagbestämmelserna rörande sjelfva den sak, som här är i fråga. På samma gång det nemligen lemnats församlingarne fritt att anställa eller icke anställa barnmorskor, har det stadgats förbud för den enskilde att såsom förlossningsbiträde anlita oexaminerade personer äfvensom för dessa senare att låta sig legas i sådan egenskap. Motionären anför med afseende härpå Barnmorskereglementet af år 1777 § 9, så lydande: »Ingen, förutom edsvurne och privilegierade jordegummor, skall utan i högsta nödfall eller då ingen sådan kan eller hinner vara tillstädes understå sig att sig som barnmorska tinga och bruka låta eller hustrur förlossa vid 30 daler samt böter till deras fattigkassa eller 14 dagars fängelse, om hon ej orkar böta. Skulle ock någon understå sig att emot detta förbud låta sig tinga och bruka för barnmorska och barnet eller hustrun kommer uti förlossningen om lifvet, då bör derom lagligen råsakas och sådan qvinna efter sakens beskaffenhet böta half eller hel mansbot eller i brist af böterna plikta med fängelse vid vatten och bröd. Samma straff skall ock den undergå, vare sig man, barnaföderskan sjelf eller andre, som vården om henne hafva, hvilken, då edsvuren barnmorska finnes i staden eller socknen, anlita eller efterskicka någon obehörig och oefaren att vid barnförlossningen biträda.» Och i nu gällande reglemente för barnmorskor stadgas i § 27: »Utom i nödfall eller då läkare eller examinerad barnmorska icke kan erhållas må icke annan person låta begagna sig till förrättande af förlossning» samt i § 32: »Den som utom i nödfall eller då läkare eller examinerad barnmorska icke är att tillgå till förlossnings förrättande begagnar oexaminerad person, böte 7 riksdaler 50 öre.» Det stränga reglementet af 1777 måste redan år 1780 upphävas, och i fråga om de anförda paragraferna ur nu gällande reglemente anmärker motionären: »Detta reglemente är i afseende på dessa paragrafer icke upphäfdt, ehuru känt är att i vissa landsförsamligar oexaminerade personer begagnas till förlossningsbiträden, ändock examinerade biträden finnas på ringa afstånd att tillgå.» Det vill häraf synas, som lagbestämmelser med straffpåföljd för deras öfverträdelse på detta område vore svåra och motbjudaude att tillämpa äfven i den lindrigare form, man i senare tider gifvit dem. Och dock torde det vara nödvändigt att till och

med skärpa och strängare handhafva sådana bestämmelser, jemte det man vidtog de åtgärder, motionären föreslagit för att dessa åtgärder skulle blifva fullt effektiva för det ytterst afsedda syftet, att nemligen barnaföderskor och barn icke må utsättas för onödiga lidanden eller för tidig död.

De bestående förhållandena äro väl derjemte lyckligtvis numera sådana, att de icke påkalla sådana mått och steg, som motionären föreslagit.

Af Medicinalstyrelsens berättelser angående helso- och sjukvården inhemtas, att antalet af de i kommunernas tjenst anställda barnmorskor i hela riket år 1872 utgjorde 1,976 och år 1882 uppgingo till 2,318, hvidan antalet under denna tid ökats med 342 eller i medeltal 34 för hvarje år. Och då af hela antalet år 1872 på rikets samtliga städer kommo 527 stycken och på landsbygden 1,449 samt år 1882 antalet i städerna utgjorde 596 och på landsbygden 1,722 hade af hela ökade antalet under denna tioårsperiod på städerna kommit 69 och på landsbygden 273. Vill man gå än längre tillbaka i tiden, så visar det sig, att då antalet barnmorskor i hela riket år 1862 utgjorde 1,639, och år 1872, som förut är nämnt, stigit till 1,976, jemväl under denna period en ökning skett med 337 stycken eller i medeltal 33 för hvarje år. Verkliga förhållandet lär derjemte vara gysammare än hvad dessa siffror innebära, i det att dels i många kommuner vistas och praktisera examinerade barnmorskor, hvilka, såsom icke varande i kommuneus tjenst anställda, ej blifvit upptagna i Medicinalstyrelsens berättelser, dels många landskommuner, som enligt dessa berättelser synas lida brist på sakkunniga förlossningsbiträden, lätt och beqvämt kunna erhålla sådant från angränsande städer och på grund deraf ej känna behovet att hos sig anställa det antal egna barnmorskor, som under andra förhållanden skulle varit erforderligt.

Man torde alltså vara fullt berättigad till det antagande, att man genom att blott låta sakerna hafva sin gång som hittills inom kort skall hafva vunnit det syfte motionären afser, utan att hafva behöft anlita de särskilda, temligen vidlyftiga lagbestämmelser, som ett bifall till motionen skulle medföra.

På grund häraf hemställer Utskottet,

att Herr Wretlinds motion icke må till någon Riksdagens vidare åtgärd föranleda.

Stockholm den 5 Maj 1885.

På Utskottets vägnar:

SIGFRID WIESELGREN.